

tioner i 1993 om menneskerettigheder for at blive klar over, at stærke kræfter arbejder den modsatte vej.

I den forbindelse kan man påpege, at forfatteren øjensynlig ikke har ajourført sin oprindelige specialeafhandling, hvad et blik på litteraturlisten bekræfter. Således nævnes det om en bog af Buzan m.fl., at den "formodentlig [udgives] i løbet af 1993", og det er jo en løjerlig ting at skrive om en bog, der for længst er udkommet. Bogens forord er dateret januar 1994, og her burde det have været oplyst, at manuskriptet er afsluttet langt tidligere.

I en konklusion drøfter forfatteren anvendeligheden af hegemoniteorien og konstaterer meget sobert, at den har vist sig mangelfuld. Mere tvivlende kan man være over for påstanden om, at den alligevel - i en modificeret form - vil være brugbar. Tanken om at kombinere teorien med Buzans "modne" og "umodne" anarkier er måske værd at afprøve nærmere, men skaber igen et operationaliseringsproblem, for heller ikke disse to begreber er lette at håndtere, hvad der tydeligt fremgår af bogen.

Bogens værdi ligger i dens bevidste forsøg på at gennemføre en empirisk analyse af et væsentligt og kompliceret spørgsmål i europæisk politik ud fra nogle mere generelle teorier i disciplinen international politik. Det vises, at de udvalgte teorier eller teorielementer er for uklare og mangetydige til en analyse af et så sammensat problem som det valgte.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Iver Hornemann Møller, *Velfærdsstatens udbygning: Den anden socialreform 1933*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur, 1994, 161 s., kr. 150,00.

Iver Hornemann Møllers anden bog i trilogien om den danske velfærdsstats udvikling fra 1870'erne og frem til nutiden handler om de økonomiske, politiske og ideologiske forhold, der førte frem til tredivernes kriselovgivning. Herunder og kun som en sidegevinst - og det er vel Hornemann Møllers væsentligste tese - K.K. Steinckes socialreform. Den handler også lidt om selve socialreformen. Men det er ikke primært i denne bog, man skal søge forklaringen på, hvorfor socialreformen var og blev så vigtig. Man bliver faktisk kun i sporadiske vendinger forklaret, hvorfor den anden socialreform er så væsentlig, at den er hovedtemaet i en bog om *Velfærdsstatens udbygning*. Selv om det er behandlet andetsteds i Hornemann Møllers produktion, ville et par sider herom være ønskeligt.

Til gengæld er Hornemann Møllers lille bog en overordentlig fin fremstilling af de politiske, økonomiske, og politisk-økonomiske forhold i tyverne og tredivernes Danmark. Bogen kan varmt anbefales til gymnasieelever, studerende og såmænd også visse historieløse forskere. Bogen formår at forbinde socio-

tioner i 1993 om menneskerettigheder for at blive klar over, at stærke kræfter arbejder den modsatte vej.

I den forbindelse kan man påpege, at forfatteren øjensynlig ikke har ajourført sin oprindelige specialeafhandling, hvad et blik på litteraturlisten bekræfter. Således nævnes det om en bog af Buzan m.fl., at den "formodentlig [udgives] i løbet af 1993", og det er jo en løjerlig ting at skrive om en bog, der for længst er udkommet. Bogens forord er dateret januar 1994, og her burde det have været oplyst, at manuskriptet er afsluttet langt tidligere.

I en konklusion drøfter forfatteren anvendeligheden af hegemoniteorien og konstaterer meget sobert, at den har vist sig mangelfuld. Mere tvivlende kan man være over for påstanden om, at den alligevel - i en modificeret form - vil være brugbar. Tanken om at kombinere teorien med Buzans "modne" og "umodne" anarkier er måske værd at afprøve nærmere, men skaber igen et operationaliseringsproblem, for heller ikke disse to begreber er lette at håndtere, hvad der tydeligt fremgår af bogen.

Bogens værdi ligger i dens bevidste forsøg på at gennemføre en empirisk analyse af et væsentligt og kompliceret spørgsmål i europæisk politik ud fra nogle mere generelle teorier i disciplinen international politik. Det vises, at de udvalgte teorier eller teorielementer er for uklare og mangetydige til en analyse af et så sammensat problem som det valgte.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Iver Hornemann Møller, *Velfærdsstatens udbygning: Den anden socialreform 1933*, Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur, 1994, 161 s., kr. 150,00.

Iver Hornemann Møllers anden bog i trilogien om den danske velfærdsstats udvikling fra 1870'erne og frem til nutiden handler om de økonomiske, politiske og ideologiske forhold, der førte frem til tredivernes kriselovgivning. Herunder og kun som en sidegevinst - og det er vel Hornemann Møllers væsentligste tese - K.K. Steinckes socialreform. Den handler også lidt om selve socialreformen. Men det er ikke primært i denne bog, man skal søge forklaringen på, hvorfor socialreformen var og blev så vigtig. Man bliver faktisk kun i sporadiske vendinger forklaret, hvorfor den anden socialreform er så væsentlig, at den er hovedtemaet i en bog om *Velfærdsstatens udbygning*. Selv om det er behandlet andetsteds i Hornemann Møllers produktion, ville et par sider herom være ønskeligt.

Til gengæld er Hornemann Møllers lille bog en overordentlig fin fremstilling af de politiske, økonomiske, og politisk-økonomiske forhold i tyverne og tredivernes Danmark. Bogen kan varmt anbefales til gymnasieelever, studerende og såmænd også visse historieløse forskere. Bogen formår at forbinde socio-

økonomiske forandringer, politiske og organisatoriske interessekonflikter samt internationale begivenheder og betingelser til noget man kunne kalde en "tyk beskrivelse" af et samfund under forandring.

Bogen er dog knap så vellykket set fra et teoretisk perspektiv. Fokus er ifølge Hornemann Møller kausalanalysen. Men socialpolitikken tilblivelse og udvikling, fastslås det i indledningen og for så vidt gennem hele bogen, bestemmes i "en bestandig interaktiv påvirkning mellem vekslende aktører og strukturer", der bestemmer såvel økonomiske som politiske og ideologiske projekter og processer. Og processerne selv er betinget af endnu et "stadigt skiftende styrkermæssigt samspil" af klasser, stat, og internationalt samfund (p. 16). Rent bortset fra, at man ikke bliver meget klogere på Hornemann Møllers teori, så bliver spørgsmålet: Hvad har *ikke* betydning for socialpolitikken tilblivelse og udvikling?

Selv om Hornemann Møller foretager en vis afgrænsning af sit projekt i indledningen, er bogen selv ikke særligt styret af udgangspunktet. Det er fair nok at gemme de komparative perspektiver til næste bog, som vi jo så kan se frem til med længsel. Men en (yderligere) relatering til den internationale teori om velfærdsstater ville nok have hjulpet Hornemann Møller med at udrede den problemstilling, han selv har defineret.

Endelig sidder man som politolog tilbage med et par uafklarede spørgsmål efter endt læsning. Der relateres i indledningen og i afslutningen til den nyere statsteori. "Staten" er sågar én af de tre determinerende magtkomponenter (jf. figur 1 og 2). Men nogen empirisk analyse af bureaukratiet og administrations rolle for socialpolitikken tilblivelse bliver det ikke til. Er staten Stauning, Steincke, Madsen-Mygdal og H.N. Andersen fra ØK? Og tilsvarende: Hvem er "klasserne", når de hverken er de faglige organisationer og brancheforeningerne eller de politiske partier? Empirisk set er de ikke-eksisterende. Og uden at virke for polemisk, for det er ganske oprigtigt ment: Hvad er i øvrigt "en klasse", når hverken politikken, ideologien, eller økonomien har primat?

Hornemann Møller har begået en yderst læseværdig og oplysende bog om den historiske baggrund for tredivernes krisepolitik. En fin kontekstuel analyse. Det har han ikke gjort på grund af, men på trods af sit teoretiske udgangspunkt.

Asbjørn Sonne Nørgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Anders Todal Jenssen og Willy Martinussen (red.), *Velfærdsstaten i våre hjerter*, Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1994, iii+ 183 s.

Er der noget, samfundsforskere kan enes om, så er det at kritisere velfærdsstaten. Det være sig for styringsproblemer og skadelige incitamenter, eller for legi-